



Державний вищий навчальний заклад  
“Українська академія банківської справи  
Національного банку України”

Препринт серії № UABS CP/2014/002

**Борисова А.М.**  
студент групи ЗМП-21 V курсу юридичного факультету

**БАНКІВСЬКА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ’ЄКТ  
ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

**Державний вищий навчальний заклад**  
**«Українська академія банківської справи Національного банку України»**  
**Юридичний факультет**  
**Кафедра цивільно-правових дисциплін та банківського права**

**Пояснювальна записка**  
**до дипломної роботи**  
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

на тему: **БАНКІВСЬКА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ІНФОРМАЦІЙНИХ**  
**ПРАВОВІДНОСИН**

Виконала: студентка 6 курсу, групи ЗМП-21  
Спеціальність 8.03040101 «Правознавство»  
Борисова А.М.

Керівник: к.ю.н., доц. Старинський М.В.  
Рецензент: к.ю.н., доц. Афанасієв Р.В.

Суми – 2014 рік

**Актуальність теми дослідження** полягає в тому, що питанню інформаційних правовідносин у банківських установах досі не приділено належної уваги. Але при цьому слід враховувати, що уся діяльність будь-якої банківської установи та уся банківська сфера пронизана інформаційними відносинами. При цьому їх головним аспектом виступає саме інформація.

Таким чином, постає питання існування окремого виду інформації – «банківська інформація». Дослідження даної категорії є явищем необхідним, адже той масив нормативної бази, який наявний у банківській сфері не передбачає її окреме існування, хоча повністю пронизаний нею та тримається лише на ній. Але важливим є не тільки її «самостійність» щодо інших видів інформації, а найголовніше можливість чіткого врегулювання складових її наповнюють, їх зміст та чітко відокремлення одне від одного, як наприклад банківська таємниця та службова чи комерційна тощо. Така відсутність чіткого розуміння даних категорій впливає на сам характер регулювання та функціонування інформаційних правовідносин у банківських установах та складових, що їх наповнюють. Тому на сьогоднішній день вбачаємо необхідність не лише визначення та аналізу «банківської інформації» як окремої категорії, а насамперед можливості впорядкування банківських інформаційних правовідносин, що у свою чергу дозволить чітко урегулювати межі доступу до такої інформації. Це вагомо вирішить проблему захисту інформації, що є основою для здійснення банківської діяльності.

Теоретичне підґрунтя дипломної роботи становлять наукові праці таких вчених, як: Т.О. Чернадчук., О.М. Селезньова, С.Л. Ємельянов, О.І. Волот, О. В. Синєокий, Л. П. Коваленко, А. Сахневич та інші.

Нормативно-правову основу роботи становлять нормативно-правові акти у сфері банківських та інформаційних правовідносин. Емпірична основа дослідження ґрунтується на вивченні та узагальненні практики застосування норма банківського та інформаційного законодавства.

**Мета дослідження.** Мета дослідження полягає в тому, щоб на підставі аналізу чинного законодавства та юридичної літератури, розглянути теоретичні аспекти банківської інформації як особливого об'єкту інформаційних правовідносин.

**Завдання дослідження.** Для досягнення поставленої мети, слід вирішити такі завдання:

- проаналізувати законодавство та нормативно-правові акти, що регулюють питання інституту інформації, та інформаційних правовідносин;
- розглянути банківську діяльність як сферу виникнення інформаційних

правовідносин;

- на підставі дослідження надати класифікацію банківської інформації;
- визначити напрями та перспективи вдосконалення визначення та регулювання банківської інформації;
- з'ясувати стан охорони праці у банківських установах, на прикладі Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк».

**Об'єктом дипломної роботи** є правовідносини, що виникають у процесі обігу інформації у банківській сфері.

**Предметом дипломної роботи** виступають норми права, які регулюють банківські та інформаційні правовідносини, а також нормативно-правові акти та наукові юридичні джерела, в яких розглянуто питання регулювання банківської інформації.

**Методи дипломної роботи.** Під час написання дипломної роботи використовувалися різноманітні методи дослідження, головним серед яких виступає діалектичний метод пізнання, застосування якого дало змогу здійснити дослідження банківських та інформаційних правовідносин, то з'ясувати правову природу банківської інформації як особливого оберту інформаційних правовідносин у банківських установах. Системний метод дав змогу розглянути банківську інформацію як комплексну категорію через дослідження її складових частин. Метод узагальнення дозволив узагальнити результати дослідження в єдину систему, та запропонувати можливі шляхи удосконалення даного питання.

**Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів.** Наукову новизну дипломної роботи становлять такі основні положення:

- з'ясовано роль інформації у банківській сфері та банківських правовідносинах;
- висунуто гіпотезу про існування «банківської інформації» не лише як окремого об'єкту інформаційних правовідносин банківських установ, але й взагалі як окремого виду інформації (поруч з податковою, правовою, статистичною тощо);
- здійснено розмежування банківської таємниці з комерційною, службовою, професійною, державною таємницями та конфіденційною інформацією.
- досліджено та сформовано широку класифікацію банківської інформації;
- виокремлено головні риси категорії банківської інформації
- запропоновано основні напрями вдосконалення законодавства, щодо інформаційних правовідносин у банківській сфері.

У дипломній роботі удосконалено:

- понятійно-категоріальний апарат шляхом уточнення низки понять, наприклад запропоновано визначення понять: таємниця, банківська інформація, інформаційні банківські правовідносини.

- доведено, що поняття «банківська інформація» слід вважати окремою категорією, яка відіграє важливу роль у банківських та інформаційних правовідносинах, а тому заслуговує на самостійність.

- сформовано низку пропозицій щодо удосконалення законодавства відносно регулювання інформаційних правовідносин у банківських установах.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані для подальшої наукової роботи. Теоретичні положення дипломної роботи можуть бути застосовані у правотворчій діяльності для вдосконалення банківського та інформаційного законодавства.

**Апробація результатів дипломної (магістерської) роботи.** Основні теоретичні та практичні результати дипломної роботи було представлено на міжнародній та всеукраїнській науково-практичних конференціях:

- Захист комерційної таємниці у банківських установах як нетрадиційного об'єкту інтелектуальної власності» / О.О. Хворост, А.М. Борисова // XIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми підготовки фахівців з інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні». – Київ, 2013. – С. 222-228.

- Роль інформації у банківській сфері / А.М. Борисова // Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука: виклики і сьогодення». – Одеса, 2013. – С. 72-75.

**Обсяг і структура дипломної роботи.** Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, які поєднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (133 найменування на 14 сторінках) та додатків. Загальний обсяг основного тексту дипломної роботи становить – 111 сторінок.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ**

У «Вступі» обґрунтовується актуальність дослідження, зв'язок роботи з науковими темами, визначається мета та завдання, об'єкт та предмет дипломної роботи, вказуються методологічні основи дослідження, обґрунтовується

наукова новизна отриманих результатів, вказується практичне значення отриманих результатів, а також вказуються відомості про апробацію та публікації результатів проведеного дослідження, наводиться структура та обсяг дипломної роботи.

Розділ 1 **«Банківська діяльність як сфера виникнення інформаційних правовідносин»** складається із трьох підрозділів. У ньому досліджується характеристика інформаційних відносин у банківській сфері, важливість інформації для банківському секторі, зміст інформаційних правовідносин у банківських установах.

Перший розділ починається з підрозділу **1.1. «Загальна характеристика інформаційних відносин у банківській сфері»**, у якому досліджено сутність даних правовідносин через зіткнення банківської та інформаційної сфери. Так, встановлено тенденцію зростання обсягу та значення відносин з приводу інформації в усіх сферах суспільної діяльності, зокрема для банківського сектору. З'ясовано та обґрунтовано значення інформації на сьогодні, та її призначення у функціонуванні банківських установ. Встановлено, що інформація супроводжує не лише здійснення банківської діяльності, а власне виходить і за її межі. Інформаційне забезпечення банківської діяльності супроводжується важливістю інформації для різного роду правовідносин, що виникають у банківських установах у відносинах з клієнтами, Національним банком України та іншими банками. Встановлено загальний зміст інформаційних правовідносин у банківських установах. Автором акцентується увага на дослідженні інформаційних банківських правовідносин та їх особливостей. Надано визначення інформаційних банківських правовідносин.

У підрозділі **1.2. «Інформація як особливий об'єкт банківських інформаційних правовідносин»** розглядається категорія інформації. Інформація досліджується з позиції елемента змісту інформаційних правовідносин у банківських установах. Проблематичність пізнання інформації проявляється через різні підходи до її поняття. У роботі розглянуті різні шляхи трактування та розуміння інформації. На основі цього запропоновано усі підходи до визначення категорії «інформація» можна поділити на дві групи: 1) науково-філософська; 2) законодавча. Встановлено роль та важливість інформації для банківської сфери. Висунуто гіпотезу про існування окремого виду інформації такого як «банківська інформація». Дана категорія характеризується самостійністю, тому розглянуті особливості банківської інформації як окремого виду інформації. Надане визначення банківської інформації.

У підрозділі **1.3. «Суб'єкти інформаційних банківських правовідносин»** доводиться особливість інформаційних банківських

правовідносин через такий елемент їх змісту як суб'єкт правовідносин. У роботі розмежовуються поняття «суб'єкт правовідносин», «суб'єкт права», «учасник» та «суб'єкт банківської інформації». Розглядаючи класифікацію суб'єктів інформаційних правовідносин у банківській сфері, автор акцентує увагу, що класифікація правовідносин цілком узгоджується із суб'єктним складом не лише горизонтальних інформаційних правовідносин (цивільних), а й вертикальних (адміністративних правовідносин). Досліджуючи питання суб'єктного складу інформаційних правовідносин, встановлено такі групи суб'єктів: основні суб'єкти створення та використання банківської інформації – Національний банк України та банки; суб'єкти, які здійснюють нормативно-правову регламентацію банківської інформації – вищі органи державної влади (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України); інші суб'єкти банківської інформації, безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю – Бюро кредитних історій, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Асоціація українських банків; інші суб'єкти банківської інформації, безпосередньо непов'язані з банківською діяльністю – міністерства, відомства та інші. Окремим суб'єктом банківської інформації є клієнт банку, який може бути фізичною або юридичною особою. Визначено основну сферу компетенції даних суб'єктів в інформаційних банківських правовідносинах.

**Розділ 2 «Класифікація банківської інформації»** складається з трьох розділів, у яких досліджено банківську інформацію через призму складових видів, що її наповнюють, оскільки лише через складові елементи можна зрозуміти дійсний зміст такої категорії та її сутність.

У підрозділі **2.1. «Банківська інформація як комплексна категорія»** розглянуто сутність банківської інформації через її комплексність, тобто елементи, що її наповнюють. Для обґрунтування даної особливості автором використано розробки таких галузей як банківське право та інформаційне право, не лише задля ширшого, а й глибшого розуміння «банківської інформації». Розглянуто різні підходи до класифікації банківської інформації, на основі яких висунуто два види: теоретичні (наукові) і законодавчу (легальну). Серед теоретичних можна виділити, зокрема залежно від стадії банківської діяльності, за рівнем важливості, за способами опрацювання, залежно від сфери діяльності банку. Серед законодавчого поділу в цілому, банківську інформацію розглянуто також через види інформації за змістом. Найбільш доцільно розкрито характер банківської інформації через класифікацію інформації за порядком (режимом) доступу до неї: відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом, адже саме такий поділ характеризує, як ніщо інше, специфіку функціонування банківської інформації, а саме – банківську сферу.

**Підрозділ 2.1. «Правовий режим інформації з відкритим доступом у банківських установах»** розкриває банківську інформацію з позиції відкритої інформації, доступної відповідному колу осіб. Зосереджена увага на відсутності у законодавстві визначення відкритої інформації, при цьому розуміння її надане за допомогою споріднених понять закріплених нормативно. З'ясовано специфіку відкритої інформації через відсутність обмежень на її розповсюдження та використання, а також неможливості обмеження доступу до неї. Сформовані особливі ознаки інформації з відкритим доступом. На підставі чинного законодавства виділено два види відкритої інформації: яку банк сам зацікавлений розповсюджувати, і інформація, яку банк зобов'язаний розповсюджувати. Досліджено наповнення даних підвидів інформації.

У **підрозділі 2.3. «Правовий режим інформації з обмеженим доступом у банківських установах»** досліджено особливість банківської інформації через специфічність режиму доступу, який найбільшою мірою характеризує банківську сферу – закритість. Аналіз норм чинного законодавства дозволив відзначити відсутність нормативного поняття «таємниця». Значна увага приділена наповненню банківської інформації такими видами як: конфіденційна, таємна і службова інформація, де таємна інформація також містить в собі державну, професійну, банківську таємницю. Автор акцентує увагу на розмежуванні даних видів та чіткому розумінні їх сутності. Висунуто припущення можливості «трансформації» банківської інформації з одного виду в інший. Підтверджено комплексний характер банківської інформації.

При написанні **розділу 3 «Перспективи вдосконалення визначення та регулювання банківської інформації»** основною метою було дослідження специфічної категорії «банківської інформації» як особливого виду інформаційних правовідносин у банківських установах. Зосереджено увагу на елементах, які дозволили пізнати сутність даного поняття. Банківська інформація являє собою комплексну категорію, тому види інформації які її наповнюють мають становити єдину систему. Автором акцентується увага на наявності прогалин та колізій у врегулюванні відповідних видів інформації, що в свою чергу зменшує можливість чіткого виділення банківської інформації як окремого самостійного інституту. Проблемність розуміння банківської інформації визначається недосконалим розумінням понять банківська, комерційна, службова, професійна таємниця та конфіденційна інформація. Така складність пояснюється відсутністю визначення самих понять, таких як: таємниця, комерційна таємниця, службова таємниця, а також наявність недосконалих визначень: банківська таємниця, конфіденційна інформація. Це в свою чергу викликає відсутність чіткого уявлення про підстави їх розмежування. Тому автор звертає увагу на усунення недоліків нормативного



закріплення кожного з цих понять, чим сприяє розмежуванню даних категорій. Таким чином, зроблено висновок, що банківська інформація являє собою певну систему відповідних видів інформації, при цьому кожен такий вид є лише частиною загального поняття – банківська інформація. Такі різновиди інформації наділені певною рисою «трансформації», тобто можливості переходити в статус іншої інформації (наприклад конфіденційна інформація стає комерційною таємницею), але при цьому вони не втрачають загального статусу банківської інформації. Для впорядкування такої системи інформації та нормативного закріплення самостійного інституту «банківська інформація», автором запропоновано необхідність уніфікації законодавства. У дослідження розглянуто два шляхи вирішення даної проблеми, – на підставі законодавства інформаційного або банківського. Перший шлях можливий створенням Кодексу інформаційного права чи Кодексу про інформацію. Другий шлях зводиться до створення єдиного кодифікованого акта, який би регулював банківську діяльність та відносини у банківській сфері, де б окремим розділом чи параграфом передбачався б врегулювання банківської інформації. Також можливим варіантом є прийняття закону «Про банківську інформацію». Автором акцентовано увагу на необхідність внесення запропонованих змін до законодавства.

**Розділ 4. «Охорона праці» в сфері банківської діяльності»** складається з трьох підрозділів. У ньому розглядаються питання, що стосуються системи управління охороною праці, безпеки в надзвичайних ситуаціях у банківських установах на прикладі Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк».

У підрозділі **4.1. «Система управління охороною праці в Сумському обласному управлінні АТ «Ощадбанк»** автор зосереджує увагу на дослідженні системи управління охороною праці в організації. З'ясовано, що на досліджуваному об'єкті ефективно функціонує система управління охороною праці. Також розроблено таблиці перевірок відповідності умов праці чинному законодавству та перевірки знань стосовно дотримання норм з охорони праці. При влаштуванні на роботу кожен майбутній працівник, а також стажист та практикант, проходить інструктаж з охорони праці. Розглянуто питання атестації робочих місць за умовами праці. Проведений аналіз наявних нормативно-правових актів у банку стосовно створення безпечних умов праці, дає підстави зробити висновок про відповідність вимогам законодавства.

У підрозділі **4.2. «Аналіз небезпечних і шкідливих факторів умов праці в організації»** досліджено та проаналізовано наявність та вплив небезпечних та шкідливих факторів умов праці в банку. Специфіка банківської діяльності дозволяє зробити висновок про те, особливо шкідливі та небезпечні фактори відсутні, однак існують фактори, які впливають на діяльність

персоналу банку. Негативним впливом для персоналу є відсутність достатньої рухової активності, одноманітність роботи, комп'ютерне опромінення. Для уникнення негативних явищ проводиться огляд робочого місця. У загальному, умови праці в даній установі визнані як допустимі.

У підрозділі «4.3. Безпека в надзвичайних ситуаціях у Сумському обласному управлінні АТ «Ощадбанк» зроблено висновок про те, що у своїй діяльності банк дотримується вимог стосовно охорони праці, встановлених чинним законодавством України. Значну роль відіграє безпека в надзвичайних ситуаціях, тому з метою їх недопущення приміщення банку обладнане відповідними засобами та системами попередження. Велику увагу приділено запобіганню виникнення пожеж. Для попередження цього проводяться інструктажі та забезпечення необхідним обладнанням для їх гасіння.

У «Висновках» зроблено загальний підсумок проведеного автором дослідження, та сформовано основні положення, які визначають суть дослідження. Також запропоновано основні напрямки вдосконалення законодавства з питань врегулювання банківської інформації. Серед яких:

1. Роль інформації у банківській сфері та банківських правовідносинах значно підвищується на сьогодні, тому зіткнення двох сфер: інформаційної та банківської, неминуче призводять до необхідності виділення інформаційних банківських правовідносин. Обґрунтуванням їх самостійності є характерний їм зміст.

2. Специфіка інформаційних банківських правовідносин розкривається найбільшою мірою через їх об'єкт, яким виступає інформація. Враховуючи специфіку банківської сфери та пов'язану з цим велику кількість видів інформації, тому з'явилася необхідність об'єднати усі ці види в єдину систему. Тому запропоновано виокремити категорію «банківська інформація» як комплексне поняття, що характеризує усю систему інформації, яка циркулює у банківській сфері та необхідна для нормального функціонування банківських установ.

3. Проаналізовано та здійснено розмежування категорій: банківської таємниці з комерційною, службовою, професійною, державною таємницями та конфіденційною інформацією. Це дозволило зрозуміти сутність кожної з даних видів інформації.

4. Досліджено сутність банківської інформації через її складові частини. Тому сформовано широку класифікацію банківської інформації, яка відображає місце та роль кожного виду інформації для здійснення банківської діяльності. Надано визначення банківської інформації та виокремлено головні її риси.

5. Висунуто гіпотезу про існування «банківської інформації» не лише як окремого об'єкту інформаційних правовідносин банківських установ, але й

взагалі як окремого виду інформації (поруч з податковою, правовою, статистичною тощо).

6. З'ясовано головні недоліки у регулюванні відповідних видів таємниці, що пояснюється відсутністю нормативного визначення, недосконалістю нормативного закріплення, прогалинами та колізіями відповідних категорій, що викликано відсутністю єдиної впорядкованої системи нормативних актів, які регулюють дане питання.

7. Запропоновано основні напрямки вдосконалення законодавства, щодо інформаційних правовідносин у банківській сфері.

8. Важливим питанням на сьогодні постало дослідження стану умов охорони праці у банківській сфері. Проведено дослідження на прикладі Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк», результати якого показали наявність відповідних нормативно-правових актів та їх неухильне дотримання. На дослідженому об'єкті створені допустимі умови праці. При цьому проводиться належна робота по попередженню небезпечних та шкідливих факторів для здоров'я працівників банку. З метою покращення охорони праці в банку пропонуємо забезпечити достатнє фінансування витрат з охорони праці.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, що стосуються перспектив виокремлення банківської інформації як особливого об'єкта інформаційних правовідносин, на нашу думку, полягають у наступному:

- уніфікація інформаційного та банківського законодавства;
- удосконалення нормативного визначення та закріплення положень відносно видів інформації;
- виокремлення банківської інформації як окремого самостійного інституту.

### **Список опублікованих автором праць за темою дипломної роботи:**

1. Захист комерційної таємниці у банківських установах як нетрадиційного об'єкту інтелектуальної власності» / О.О. Хворост, А.М. Борисова // XIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми підготовки фахівців з інтелектуальної власності, інформаційно-аналітичної та інноваційної діяльності в Україні». – Київ, 2013. – С. 222-228.

2. Роль інформації у банківській сфері / А.М. Борисова // Міжнародна науково-практична конференція «Юридична наука: виклики і сьогодення». – Одеса, 2013. – С. 72-75.



## АНОТАЦІЯ

Борисова А.М. Банківська інформація як об'єкт інформаційних правовідносин. – Рукопис. Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03040101-Правознавство. Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», Суми, 2014.

У дипломній роботі проведено аналіз чинного законодавства з питань регулювання інформаційних відносин у банківській сфері та проведено комплексне дослідження об'єкта даних правовідносин. Автором з'ясовано специфіку банківської інформації як особливого і специфічного об'єкта інформаційних відносин у банківській сфері. Проаналізовано її роль у банківській сфері та функціонуванні банківських установ.

Здійснено розмежування видів банківської інформації та сформовану широку класифікацію її видів. Як результат виокремлені головні риси банківської інформації. Висунуто гіпотезу про існування банківської інформації як окремого виду інформації.

Запропоновано шляхи вдосконалення інформаційного та банківського законодавства, зокрема з питання банківської інформації.

Ключові слова: інформація, інформаційні відносини в банківській сфері, банківська інформація, банківська таємниця, комерційна таємниця, конфіденційна інформація, службова інформація, професійна таємниця, відкрита інформація.

## АННОТАЦИЯ

Борисова А.Н. Банковская информация как объект информационных правоотношений. – Рукопись. Дипломная работа на получение образовательного уровня «магистр» по специальности 8.03040101-Правоведение. Государственное высшее учебное заведение «Украинская академия банковского дела Национального банка Украины», Сумы, 2014.

В дипломной работе проведен анализ действующего законодательства по вопросам регулирования информационных отношений в банковской сфере и проведено комплексное исследование объекта данных правоотношений.

Автором выяснено специфику банковской информации как особенного и специфического объекта информационных отношений в банковской сфере. Проанализировано ее роль в банковской сфере и функционировании банковских учреждений.

Осуществлено разграничения видов банковской информации и сформулировано обширную классификацию ее видов. Как результат выделены главные черты банковской информации. Выдвинута гипотеза о существовании банковской информации как отдельного вида информации.

Предложены пути совершенствования информационного и банковского законодательства, в частности по вопросу банковской информации.

Ключевые слова: информация, информационные отношения в банковской сфере, банковская информация, банковская тайна, коммерческая тайна, конфиденциальная информация, служебная информация, профессиональная тайна, открытая информация.

## ANNOTATION

Borysova A. Banking information as object information relationships. – Manuscript. Diploma work to receive educational qualification of «Master» in the speciality 8.03040101-Law. State higher education institution «Ukrainian Academy of Banking».

In research paper analyzes the current legislation on the regulation of information relations in the banking sector and performed complex research object of the relationships.

The authors found the specifics of banking information as a specific object of the information relations in the banking sector. Analyzed its role in the functioning of the banking sector and banking institutions, and also suggested ways to improve the information and banking legislation, in particular on the banking information.

Implementation of differentiation of types of banking information and formed an extensive classification of species. As a result, singled out the main features of banking information. A hypothesis of the existence of banking information as a separate type of information.

Key words: information, information relations in banking, banking information, bank secrecy, commercial secret, confidential information, proprietary information, trade secret, public data.